

Ransuilen *Asio otus* nemen zandbad

Op 28 juli 1991 fietsten mijn vrouw en ik over een rijwielpad langs de Hoorneboegse heide ten zuiden van Hilversum. Aan de ene kant van het rijwielpad bevinden zich hier bosschages, aan de andere kant strekt zich de heide uit. Om 22u25 kwam een Ransuil over de bosjes aangevlogen, even later gevolgd door 5-6 andere exemplaren. Ten minste drie vogels streken neer in een ondiepe kuil op de heide. Deze kuil had een doorsnede van 35-40 meter. Toen wij dichterbij kwamen vlogen ze weg over de heide. De volgende avond waren wij vanaf 22u00 aanwezig. Om 22u15 kwamen binnen enkele minuten acht Ransuilen vanuit de bosrand aangevlogen die op een zandige plek in dezelfde kuil als de vorige avond neerstreken. Ondanks de schemering konden wij zien dat ten minste vier Ransuilen (de overige exemplaren waren voor ons niet waarneembaar) bewegingen maakten met lichaam en vleugels, alsof ze een zandbad namen. Vervolgens vlogen de uilen stuk voor stuk laag weg. Om er achter te komen wat de Ransuilen precies uitvoerden, namen wij op 30 juli om 22u00 plaats aan de rand van de kuil, op 25 meter van de grootste zandige plek. Om 22u10 arriveerden binnen twee minuten 6-7 Ransuilen die onmiddellijk op de kale zandige plek gingen zitten. Eén uil vloog spoedig weg, de andere keken even rond en namen toen inderdaad een zandbad. Ze drukten zich in het zand, daarbij het lichaam horizontaal houdend, zetten hun veren uit en schoven of rolden door het zand, waarbij soms de vleugels werden gebruikt. Af en toe maakte een uil een sprongetje naar een andere zandige plek of huppelde daar naar toe. Na ongeveer tien minuten vlogen de vogels stuk voor stuk weg en om 22u25 was de laatste verdwenen. Op 31 juli en 1 augustus verschenen acht respectievelijk zes Ransuilen bij de kuil, maar op die data namen de vogels geen zandbad en verdwenen ze na korte tijd.

Over het nemen van zandbaden door Ransuilen is, behoudens een opmerking in Glutz von Blotzheim & Bauer (1980) nauwelijks iets bekend. Het is aannemelijk dat de door ons waargenomen Ransuilen probeerden om door middel van een zandbad ectoparasieten kwijt te raken. Het nemen van zandbaden leek alleen plaats te vinden bij droog, warm weer. Zo was het op 30 juli, toen verschillende vogels een zandbad namen, overdag in Hilversum c. 28°C en 's avonds om 23u00 nog 22.5°C bij een grotendeels bewolkte hemel en een

zwakke oostelijke wind. Op 31 juli viel er 's ochtends enkele uren lichte regen en bedroeg de maximumtemperatuur overdag 21.5°C. In de laaggelegen delen van de heide kwamen 's avonds nevelbanken op en werd het gras nat bij een sterk dalende temperatuur. Vermoedelijk was het zand toen te koud en te vochtig voor het nemen van een zandbad en was dit de reden dat de Ransuilen die avond van een zandbad afzagen.

Summary *Long-eared Owls Asio otus taking a sandbath.*

Six to eight Long-eared Owls were observed taking a sandbath near Hilversum, The Netherlands, on July 28th-30th 1991. The birds arrived at 22h10-22h25 at a sandy pit 35-40 m in diameter among heathland bordered by forested area. After some ten minutes of sandbathing the birds disappeared. Weather was dry and warm (maximum 28°C) during this period. On July 31st and August 1st, when it had been raining slightly and temperature had fallen considerably, the owls appeared at the pit at the same time of day, but disappeared without taking a sandbath. Probably the soil had become too humid and/or too cold for sandbathing.

Literatuur

GLUTZ VON BLOTZHEIM U. N. & BAUER K. M. 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, 9. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.

H. Nuijen, van Hogendorplaan 10, 1215 EH Hilversum

Visarenden *Pandion haliaetus* op de Ventjagersplaat

Onlangs was er een analyse van de via het Bijzondere Soorten Project van SOVON ingezamelde waarnemingen van Visarenden *Pandion haliaetus* (SOVON 1991). Daarbij kwam naar voren dat het hoge aantal visarendwaarnemingen in het SOVON-district Zuid-Holland-Zuid, de landelijke najaarspiek 1990 omhoog trok. Op en rond de Zuidhollandse Eilanden werden toen veel Visarenden waargenomen. Dit is al het geval sinds de sluiting van het Haringvliet in 1970, waardoor Biesbosch en Hollandsch Diep-Haringvliet vrijwel tijloos en zoet werden. Kennelijk werd hierdoor het gebied voor Visarenden aantrekkelijker (Ouweneel 1991). Naast de Dordtse Biesbosch en de langs de noord-

Tabel 1. Jaarlijks aantal najaarswaarnemingen met totaal aantal waargenomen exemplaren en verblijfsduur van Visarenden op de Ventjagersplaat over de periode 1984-91. *Number of autumn observations, total number of birds observed and duration of stay of Ospreys on the Ventjagersplaat, 1984-91.*

Jaar Year	Aantal waarnemingen Number of observations	Aantal waar- genomen exemplaren Number of birds observed	Verblijfsduur Presence
1984	7	10	08/8 - 29/9
1985	6	7	17/8 - 14/9
1986	4	4	24/8 - 14/9
1987	4	7	22/8 - 26/9
1988	8	10	13/8 - 11/9
1989	8	9	12/8 - 01/10
1990	5	6	25/8 - 16/9
1991	11	20	24/7 - 08/9

oever van het Hollandsch Diep gelegen Hoogezandsche Gorzen, heeft vooral de Ventjagersplaat in het Haringvliet een belangrijk aandeel in het aantal visarendwaarnemingen.

In tabel 1 is over de periode 1984-91 het jaarlijks aantal najaarswaarnemingen en het aantal waargenomen exemplaren alsmede de totale verblijfsduur van Visarenden op de Ventjagersplaat bijeengebracht. Hieruit blijkt dat nazomer 1991, toen vanaf 31 augustus tot en met 8 september drie Visarenden op de Ventjagersplaat pleisterden, een nieuwe piek opleverde. Overigens nam ik tussen 1971-91 slechts in vier nazomers, voor het laatst in 1983, op de Ventjagersplaat geen Visarenden waar.

De structuur van het gebied zal veel bijdragen aan de aantrekkelijkheid voor Visarenden. Reeds eerder is er een beschrijving van het gebied gepubliceerd (Ouweneel 1975), zodat wordt volstaan met een verwijzing naar de uitgestrektheid van deels zeer ondiep water met slikplaten en de rust, verzekerd door de scheidingstrekdam met het Haringvliet en een doorvaartverbod. Het geheel ligt ten oosten van het Hellegatsplein en ten noorden van de verbindingsdam met Overflakkee waarover

de drukke N59 leidt. Verspreid over het gebied staan lage palen met rondom ruim zicht, waarop de Visarenden plegen te rusten. Blijkens de vele met succes uitgevoerde stootduiken op uitsluitend brasem *Abramis brama*, moet de visrijkdom groot zijn. Langs de Ventjagersplaat, net ten zuiden van de N59 en hieraan parallel lopend, bevindt zich een hoogspanningsleiding. Vaak rusten de Visarenden op de toppen of hoge dwarsliggers van de masten. Ook wordt bemachtigde vis daar geconsumeerd. Het ziet er naar uit dat afgezien van de verspreid over de Ventjagersplaat staande palen, ook deze hoogspanningsmasten een aantrekkelijk element voor de Visarenden vormen (Poole 1989).

Summary *Ospreys Pandion haliaetus on the Ventjagersplaat.*

The Ventjagersplaat is a vast area of shallow waters and mudflats, situated in the Haringvliet, province of Zuid-Holland. It is a principal haunt for Ospreys in the SW part of The Netherlands during late summer. The Haringvliet was closed from the sea in 1970. From that year on, one or two Ospreys (three in 1991) stayed on the Ventjagersplaat in August-September. Birds often perch on poles in the water, and on pylons in the immediate vicinity. It is suggested that the presence of these artifacts, beside the local abundance of bream, render the area particularly attractive for Ospreys.

Literatuur

- Ouweneel G. L. 1975. De internationale betekenis van het waterwildreservaat de Ventjagersplaten. *De Levende Natuur* 78: 185-192.
 — 1991. Vijftientig jaar stootvogels in het Noordelijk Deltagebied. *Het Vogeljaar* 39: 112-116.
 Poole A. F. 1989. *Ospreys*. Cambridge.
 Sovon 1991. Visarenden in het BSP-niet broedvogels. *Sovon Nieuws* 4-4: 10-11.

G. L. Ouweneel, *Lijster* 17, 3299 BT Maasdam